

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 35.

Lýsingaprisur fyri petitregul: 30 øyr. á forsiðuni, 20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórrí lýsingum fast avsláttur í prisinum.

Tírsdag hin 29. august 1933.

Kostar kr. 1,50 fjóðringsárið + Porto. Blaðið verður bílagt á posthúsum, brævasvarstodum og skrivstovum. Telf. 143.

7. árg.

Skarsteins- málið.

Tíverri hendur tað ikki so sjáldan, at vit hoyra um ólukkur á sjónum. Skip og bátar ganga burtur og eingin ber boð í bý; men tibetur hendur tað eisini at øll manningin verður bjargað ella ein partur av henni. Í teim seinastu árum hava vit til dømis frætt frá, bæði úr Hetlandi og Íslandi, at føroysk skip eru gingu burtur har, og at manningin ella nakrir av henni eru komnir á land har, og hava teir sagt frá, at tað er ikki eitt av blóðskapi og hjálpseni teinum er sýnd har hjá „frændum“ teirra í hesum londum. Tá vit siga frændum, er tað við tí rætti, at t. d. Hetlendingar nú fyri kortum hava nevnt Føroyingar frændir og Íslendingar nevna okkum við sama navni. —

Fyri nakað nógvum árum síðani fórst eitt eingilskt skip „Principia“ undir Sandoyinni, eldur var komin í skipið, og tíverri doyði alt fólkioð uttan ein, ein Tyskari, sum kom rekandi á einum planki og varð bjargaður í Kirkjubø. Hesin ungi maður var eina tíð her í Havn, og hann kann, um hann enn er á lívi siga frá, hvussu øll her tóku lut í hansara syrgjulgugu lagnu og royndu á ein og hvønn hátt at sýna honum alla monguliga vælvild, hann hevði uttan ív bara góð minni um teir dagar, hann var í Føroyum. —

Koma vit Føroyingar niður til Danmarkar, verða vit eisini har væl fagnaðir, vit kenna okkum har sum teirra frændir og teir sum okkara. Men uppi í tí danska hjálandinum Grønlandi tykst alt — í hvussu er nú — at vera annarleiðis, har eru vit ikki frændir, har eru vit mettr eins og fremmandir ránsmenn. Hvi vita vit ikki reiðiliga.

Fyri stuttari tíð síðani fórst har uppi skipið „Skarstein“, eitt føroyskt fiskiskip úr Suðuroy, og manningin kom inn til bygðina „Godthaab“. Hvussu teir vóru fagnaðir har av frændum teirra, teim donsku monnum, ið har hava ræðið, hava hesir sjólatnu menn sagt frá í føroyskum blóðum, og so leingi teir frásognir, ið navngivniir menn hava skrivað ikki er avsannaðar út í eitt og alt, fara teir at standa til trúgvandi.

Logtingið tók hetta mál upp og setti eina nevnd til at granska bæði hetta og øll onnur mál viðvíkjandi Grønland og allan tann atburð har er sýndur Føroyingum, og øll kenna vit úrslitið, hon kom til. Vit hava fyrr skrivað

um hetta mál, og vit loyva okkum at prenta upp aftur tað, vit skrivaðu:

„Skarstein“.

Til óbótalan skaða fyri okkara land og fólk er tað, at sovorðnar søgur koma fram, sum henda nú nóg umrødda „Skarstein“-sak — og tær ikki kunna prógvast fullt og fast við eiðinum sum punktum, fyrr batar ikki! Annars sær úrslitið soleiðis út! Byrjar sum søga — endar sum søga ella tað sum verri er: lygusøga.

„Skarstein“-sagan byrjar við — sum øll hava hoyrt — at sjólatnir menn koma heim úr Grønlandi og í „Tingakrossur“ siga frá, hvussu ræðuligt teim hevur gingist har, hvussu illa teir eru viðfarnir av landfutanum Svane og oðrum, og hvussu teir í eitt og alt eru fagnaðir: ikki sum neyðstaddir „landsmenn“, men nærmast sum ránsmenn, tiknir á sínum gerningum. — Og so er frágæðingin undirritað: „Skarsteinsmenn“ ella „manningin á Skarsteini“. — Tíverri aftur eitt domi upp hvussu gongst, tá skrivað verður og ikki klárt og full navn stendur undir. —

Í fyrstuni ljóðaði ikki annað enn, at skiparin var við í hesum, og ikki ein men fleiri sögdust at hava hoyrt hann siga, at frágæðingin var sonn úr enda í enda. — Men so fór at ljóða øðrvísi, hin góði skipari fór at „hála í land“, og til endan var øll frásagn mannana skeiv: Har uppi hevði alt verið av tí besta, fútin Svane hevði verið frálíkur, hann hevði — sum maðurin segði — „verið bæði blíður og týður við meg“.

Her heima vóru øll á einum máli um, at hetta var ov galið, sovorðið mátti ikki ganga, her mátti okkurt gerast — tí ein maður, danskur embetsmaður, sum soleiðis hageiðdi sjólatið fólk enn tá danskir statsborgarar hann mátti „eksemplarisk straffast“. Um hetta vóru bæði „Tingakrossur“ og „Dimmalætting“ á einum máli — men tá henda sak frættist í Noregi og har kundi nýttast í Haag-tíðini gjørdist „Dimmalætting“ nakað rísin. —

Logtingið fekk sakina og setti eina nevnd til at fáa granskað málið — og so? — hvat so? — Gjordi henda nevnd tað, hon var sett til

at gera? Herugu vit hava greiðu á, tí tað er ikki nóg mikið at sita í eini nevnd, men ein nevnd skal gera tað, hon er sett til. Vit hava lesið, at ein nevndarlimur fekk upp í hendur at „taka forhoyr“, men var øll nevndin til sleðar, tá hesi „forhoyr“ vóru tikin, og kann hon vátta, at her var gjørt alt, ið gerast kann, fyri at fáa kroyst sannleikan burtur úr bæði skipara og hini manningini? Hevur nevndin ikki gjørt sína plikt, tað hon varð sett til, hevur hon gjørt so ilt fyri sítt land og fólk, at tað neyvan bótist aftur nakrantíð. — Lesið tey orð sum fulla niðri á landstingi og hava staðið í donskum ávisum, og hoyrið og siggið hvussu vit Føroyingar verða merktir sum lygnarar, sum hava sett allar hesar søgur í verk av hatti til Danmark og fyri at skaða Danir.

Hyggja vit til tí, sum „Dimmalætting“ hevur tikið úr danskum blaði, so siggja vit at henda logtingsnevnd hevur fingið so mikið fram, at tilgongdin í Grønlandi hevur verið so sum so. — Har stendur, at „Statsministeren“ gennemgik disse Rapporter en for en. De viser, rent summarisk refereret, at Mandskabet var utilfreds baade med Kosten og med Sengepladserne og i det hele taget med den Behandling det havde faaet i Godthaab.“

Henda politiransókn tykst ikki okkum at tala til æru fyri landfutan og hansara fólk og ger ikki frásognirnar í blóðinum her til ta beru lygn. — Men so kemur nakað, sum vit ikki reiðiliga fata. Er tað eisini tikið úr hesum politiforhoyri, ella er tað frásognir aðrastaðni frá og hvaðani?

Vit Føroyingar, bæði socialdemokratir og allir aðrir mugu fáa at vita: 1) um hesi orð, sum her verða uppafturprentaði, eru tikin úr politiforhoyrinum á Tvøroyri, 2) um øll nevndin var tilsteðar og kundi kontrollera hvørt orð, har varð talað, 3) ella tey eru aðrastaðni frá, t. d. úr Grønlandi. Orðini ljóða soleiðis:

Hr. Stauning oplyste herom (Um rapportina):

„Klagerne over Landfogedens Optreden er ganske urigtige og misvisende. Færingerne fik nøjagtigt de samme Varer fra Købmændshandelen som Koloniens Beboere.“

Hele Røret har en anden Aarsag. En af Mandskabet

havde truet Landfogeden med knyttet Næve og var derfor vist ud af Kontoret. Han aftalte da med sine Kammerater, at de skulde søge at skandalisere Landfogeden i Bladene. Da Færingerne en Morgen tidlig skulde sendes med Motorbaad til Færingehavnen for derfra at faa Skibslejlighed hjem, nægtede en af dem at staa op, og Landfogeden maatte vælte ham ud af Sengen. Det gav Anledning til voldsomme Scener, hvorunder Færingerne stadig understøttede Raabet: »De forbandede Danskere!«

Efter Hjemkomsten til Færoerne fik en af Mandskabet den forhenværende Lærer Poul Frederik Joensen til at forfatte en Beretning om det passerede. Beretningen blev oplæst for Skipperen, der erklærede om den, at han ikke kunde godkende den, da den var overdreven.

Joensen bemærkede her til: »Der kan ikke overdriives for meget, naar det drejer sig om Danskere«, og han tilføjede: »Det er lige Mad for Nordmændene!« Ogsaa fra anden Side fremkom der Udtalelser om, at Beretningen var overdreven men ikke desto mindre blev den offentliggjort i Hr. Paterssens Blad »Tingakrossur«.

Eru hesi orð ættaði úr Grønlandi, mugu allir Føroyingar mótmæla harðliga, at teir av hesi orsök verða gjordir lygnarar. Men er hetta frásagnin, sum manningin á „Skarsteini“ hevur givið sýslumanninum á Tvøroyri, tá øll nevndin var hjá, er ikki nakað at siga til, at føroyskir fiskimenn verða nevndir við tí navni teir ærliga hava veitt sær! —

Og so hava hesir menn gjørt tað, at eingin her í Føroyum nakrantíð aftur lurtar eftir, hvørjar frásognir so hoyrast úr Grønlandi ella aðrastaðni.

Verður nú alt hetta tikið upp aftur av nýggjum og granskað til botns, fáa vit óivað sannleikan fram, og hann er tað einasta grundarlag, byggjandi er á. — Viðurskiptini millum okkum og tað ríki, vit hoyra til, mugu ikki longur verða sum tey eru, her má skil koma á, sannleikin — hvussu beiskur hann so verður — má koma fram, á honum má framtíðar samverðan byggjast.

Tað brennur í einum og hvørjum Føroyings barmi, sum elskar sítt litla land og sum elskar tað stóra landið,

frá hvørjum hann hevur fingið so nógvt til føði fyri sína sál, tað brennur í hansara barmi ein eldur av harmi og sorg yvir, at viðurskiptini okkara millum skulu vera vorðin soleiðis, sum tey nú tykjast at vera. Finst ikki her á landi ein maður, sum stendur so friur, so óbundi av tí sálavileggjisi sum eitur partidespoti, at hann torir at verða tann sannleikans boðberari, sum vit treingja til, um nakrantíð skal koma skil á viðurskiptini millum hetta litla og hitt stóra landið?

Í hesum mánaði var hetta mál aftur á tingi, og varð stór atfinning gjord viðvíkjandi tí arbeiði, nevndin hevði gjørt, og hvassur orðadráttur fall millum flokkarnar á tingi, tí sjálvsagt var tingið eisini í tvíningum hesum máli viðvíkjandi. Nú er soleiðis vorðið á logtingi, at neyvan kann hugsast, at flokkarnir har standa sameintir um nakað sjálvt ikki um eitt sovorðið mál, sum hetta!

Her skuldi ikki hugsast, at tvískinningur var í, her áttu allir at staðið sum ein, tí hetta er eitt mál, sum nertur við allar Føroyingar, við allar okkum her í Føroyum búgva, vit kenna okkum rámaðar av lygnaranavni, og tað á okkum er tveitt av Dagaard-Jensen og hansara grønlandsstýri.

Vit duga ikki at fata, at ikki allir Føroyingar her kenna seg sameintar og krevja, at her skal gerast alt, ið gerast kann fyri at fáa greiði á, hvussu tilgongan var í Godthaab.

Vit ynskja ikki stýrið har straffað, nei — tí straffin er nóg stór, um menninir á „Skarstein“ hava sagt sannleikan, og verðin fær at kenna hann.

At henda sak nakrantíð kom inn á ting, halda summir verða galið, og vit eru ikki forir fyri at siga, um tað var besti vegur? hvør visti tað tá, og hvør veit tað enn? Vit vóru av tí hugsan, at hetta var ein sak, sum nertur allar Føroyingar, og var so ikki okkara logting netupp pliktað til at taka hana upp og fáa greiði á? Men — sum orðatakið sigur — „tá fanin vildi kova eina góða sak, setti hann fyrstu nevnd“. Her varð nevnd niðurst, og hvat spurdist úr. Uppá henda spurning fáa vit svar, tá vit lesa tað, ið sagt varð niðri á landstingi, og tað ið sagt verður á logtingi í ár!

Eitt harmar okkum, sum tað má harna allar rættar, hugsandi Føroyingar, og tað er tann háttur tann tóni í gjógvum ein part av